

Doğru bilgi doğru kaynaktan alınır...

Selçuklu-Bizans Münasebetlerinde Bir Dönüm Noktası

MYRIOKEPHALON ZAFERİ

(Beyşehir Bağırsak Boğazı-Miryokefalon)

17 Eylül 1176

Yrd. Doç. Dr. Adnan ESKİKURT - Prof. Dr. Mehmet Akif CEYLAN

ÇAMLICA

İstanbul 2015

Yrd. Doç. Dr. Adnan ESKİKURT

Dr. Adnan Eskikurt, Darüşşafaka Lisesi'nden mezun olduktan sonra, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği Bölümü'nde lisans eğitimi aldı (1992). Aynı üniversitenin Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde yüksek lisans (1995) ve Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktora programlarını (2003) tamamladı. Marmara Üniversitesi'nde araştırma görevlisi olarak vazifeli bulunduğu devri (1999-2003) takiben, İstanbul Beykent Üniversitesi'nde öğretim üyesi olarak tarih derslerine girdi (2005-2008). Halen İstanbul Medeniyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde vazifeli olan Dr. Eskikurt, coğrafi potansiyelin insan hayatı için sunduğu imkânları nazar-ı dikkate alarak, XI. asırdan itibaren Anadolu yarımadası ve yakın çevresinde yaşamlarını sürdüren Türk topluluklarını müzakere eden çalışmalar yapmaktadır.

Prof. Dr. Mehmet Akif CEYLAN

Prof. Dr. M. Akif Ceylan, 1986'da Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı'ndan mezun oldu. Aynı yıl Kocaeli Anadolu Lisesi'ne coğrafya öğretmeni olarak atandı. 1990'da İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Fiziki Coğrafya Anabilim Dalı'nda "Sapanca Gölü'nün Hidrolojik Etüdü" konulu teziyle yüksek lisansını tamamladı. 1991'de Kocaeli Körfez Fen Lisesi'ne naklen tayin oldu. Bu orta öğretim kurumlarında 1993'e kadar öğretmen ve idareci olarak çalıştı.

1993'te Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Coğrafya Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi kadrosuna atandı. 1992'de Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı'nda başladığı doktora programını 1998'de tamamlayarak "Baklan-Çivril Havzasının Hidrojeomorfolojik Etüdü" konulu teziyle doktor unvanını aldı. 2006'da beşeri coğrafya doçenti oldu. 2012'de de profesörlüğe yükseltildi. Halen bu fakültede öğretim üyesi görevine devam etmektedir.

Beş kitabı (biri ortak yazarlı), kırkın üzerinde bilimsel makale ve yayınlanmış bildirisi ile çok sayıda gazete yazıları vardır. 2012'de Marmara Üniversitesi 129. Yıl Sosyal Bilimler Yayın Performans Ödülü'nü aldı. Çok sayıda dergi ve bilim kurullarında hakem, jüri üyesi ve panelist olarak görev yaptı. Başlıca araştırma sahaları; nüfus, yerleşme ve turizm coğrafyası, yer adları, ulaşım, tabii afetler ve tarihi coğrafyadır. Evli olup iki çocuk sahibidir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
Kısaltmalar	9
Giriş	11

Birinci Bölüm

I. Haçlı Seferi ve Anadolu'da Siyasî Dengelerin Bozulması

A- I. Haçlı Seferi Sonrasında Türkiye Selçukluları'nın Durumu	16
B- Bizans'ın Güçlenmesi ve Manuel Komnenos'un Rolü	19
C- Selçuklu-Danışmendli Rekabeti	22

İkinci Bölüm

Tarihi Kaynaklara Göre Myriokephalon Savaşı

A- Myriokephalon Savaşı Hakkındaki Kaynaklar ve Modern Çalışmalar	25
B- Selçuklu-Bizans Savaşının Sebepleri	27
1- Sultan II. Kılıç Arslan'ın Rakiplerine Üstünlük Sağlaması ve Şahsiyeti	27
2- Bizans'ın Anadolu Türk Birliğini Engelleyen Müdahaleleri	30
C- Bizans'ın Hazırlıkları, Savaşın Seyri ve Selçuklu Zaferi	32

1- İmparator Manuel'in Girişimleri ve Sultanın Tavrı ..	33
2- Bizans Ordusu'nun Savaşa İlerleyişi	34
3- Tzibritze Boğazı ve Myriokephalon Kalesi'nin Yeri ..	40
4- Selçuklu Stratejisi ve Zaferi	44
D- Savaşın Türk Tarihindeki Önemi	48

Üçüncü Bölüm

Savaş Yerinin Başlıca Coğrafi Özellikleri

1. Savaş Yerinin Konumu.....	52
2. Geçidin Uzunluğu ve Genişliği	56
3. Geçidin Doğrultusu	57
4. Geçidin Jeomorfolojik Özellikleri	57
5. Hidrografik Unsurlar ve Özellikleri.....	60
6. Bitki Örtüsü	61
7. Toz Bulutu/Fırtınası	62

Dördüncü Bölüm

Savaşın Yapıldığı İleri Sürülen Yerler ve Coğrafi Özellikleri

A- Denizli - Çivril Yöresi	63
1. Kûfi Boğazı.....	63
2. Düzbel.....	70
3. Akçay (Karanlık Dere) Vadisi.....	72
4. Çardak Geçidi.....	72

B- Egirdir Gölü Yöresi	74	1. Beyşehir - Derbent - Konya Güzergâhı.....	84
1. Karamık Beli	74	2. Beyşehir - Kızılören - Konya Güzergâhı	87
2. Kumdanlı Çevresi	78	3. Beyşehir-Çavuş-Karacaören	
3. Gelendost Ovası.....	80	Erenkaya-Konya Güzergâhı	97
4. Akdağ Köyü (Gelendost) Civarı.....	81	Sonuç ve Teklifler	99
C- Konya - Beyşehir Gölü Yöresi.....	81	Kaynaklar	101
Konya - Beyşehir Yöresinin Coğrafi Özellikleri	84		

ÖNSÖZ

Türkiye Selçukluları adına 17 Eylül 1176 yılında zaferle sonuçlanan Myriokephalon Savaşı'nın Türk tarihinde büyük bir yeri ve önemi vardır. Zira Bizans İmparatorluğu'nun Anadolu'ya yeniden hâkim olma arzusu bu zaferle son bulmuş, yarımadanın artık bir Türk yurdu haline geldiği kati bir hakikat haline gelmiştir. Nitekim aynı asrın son çeyreğinde Anadolu'nun büyük kısmı Türkiye Selçukluları idaresinde birleşmiştir.

Böylesine önemli bir hadisenin cereyan ettiği mevkinin tespiti ise yüzyıllardır çözüme kavuşmamış bir meseledir. Muhtelif yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından farklı mevkiler üzerinde durulmuşsa da savaşın kesin mevkisi üzerinde görüş birliğine varılamamıştır.

Bu hususla alâkalı olarak 1998'de Denizli'den Eğirdir'in doğusuna kadar olan sahada çalışmalar yapılmış, ancak Bizanslı Kinnamos ve Süryanî Mihael'in eserleri ile Haçlı seferlerini anlatan bir kısım kroniklere ulaşamadığından bazı önemli verilerden mahrum kalınmıştı. Dolayısıyla eldeki imkânlar nispetinde bir değerlendirmede bulunulmuştu. Son yıllarda anılan kroniklere ulaşılması ve bunların rehberliği sayesinde Beyşehir-Konya arasında uzanan sahada yeni arazi çalışmaları yapmak suretiyle meselenin aydınlatılması ve aynı zamanda savaş yerinin farklı bir yörede aranması söz konusu oldu. Bu hususlardaki tespitler elinizdeki bu çalışmada detaylı bir biçimde müzakere edilmiştir.

Kitap dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Birinci Haçlı Seferi ve Anadolu'da siyasi dengelerin bozulması, ikinci bölümde tarihî kaynaklara göre Myriokephalon Savaşı ele alınmıştır. Bu bölümlerde konular daha çok tarihi yönlerden incelenmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde savaş yerinin başlıca coğrafi özellikleri, dördüncü ve son bölümünde savaşın yapıldığı ileri sürülen yerler ve coğrafi özellikleri üzerinde durulmuştur. Son bölümde özellikle uzun yıllara yayılan ve yerinde yapılan nispeten ayrıntılı arazi çalışmalarının sonuçları mukayeseli olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmada şüphesiz birçok kişi ve kurumun önemli katkıları vardır. Bu bağlamda arkeolojik kalıntılarla ilgili görüşlerine başvurduğumuz Marmara Üniversitesi'nden Prof. Dr. Kemalettin Köroğlu'na, Beyşehir'de arazi çalışmasında araç temininde desteklerini gördüğümüz Beyşehir Kaymakamı Muzaffer Başibüyük ile eşraftan Osman Arıtürk'e, Beyşehir'de arazi çalışmalarına katılan Yunuslar Köyü muhtarı Ali Rıza Dirier'e ve aza Halil İşlek ile Beyşehir Orman İşletme Müdürlüğü'nden şoför Mehmet Sak'a, araştırma safhasında yararlandığımız İSAM, IRCICA ve Boğaziçi Üniversitesi kütüphaneleri çalışanlarına, bazı kitap ve haritaların temininde yardımcı olan Marmara Üniversitesi Kütüphanesi Ödünç Kitap Bölümü'nden Ayla Çoban'a, büyük ölçekli haritaların temini ve çiziminde katkı sağlayan şehir plancısı Faruk Altun'a, farklı yıllarda savaşın yapıldığı ileri sürülen

yerlerde yaptığımız detaylı arazi çalışmalarına katılarak maddi ve manevi destek veren Arzu, Ece ve Aslı Ceylan'a, ayrıca eserin yazımı ve tashihi sırasındaki sabırlı yaklaşım ve destekleri nedeniyle Nevin ve Nermin Eskikurt'a teşekkürlerimizi sunuyoruz. Genelkurmay Başkanlığı Harbiye Askeri Müze

ve Kültür Sitesi Komutanlığı'na katkılarından dolayı teşekkür ederiz. Yine kitabın yayını hususunda bizleri teşvik eden Çamlıca İlim, Kültür ve Tarih Araştırmaları Merkezi araştırmacılarına ve kitabın yayınına gerçekleştiren Çamlıca Basım Yayın editörlerine teşekkürü bir borç biliriz.

Adnan ESKİKURT - Mehmet Akif CEYLAN